

דף מידע: קהילות מסאפר יטא בסכנת העברה בכפייה

יוני 2022

תושבות ח'רבת אלתפאן, אחת מ־13 קהילות בסכנת העברה בכפייה במסאפר יטא, זחום הסהה המערבית, 16 ביוני 2022 © צילום: משרד האו"ם לתיאום עניינים הומניטריים

עובדות

- **בשנות השמונים** הגדירו הרשויות הישראליות חלק ממסאפר יטא שבדרום הר חברון כ"שטח אש 918" הריהו שטח צבאי סגור. מאז ההכרזה מרחפת מעל התושבים סכנת פינוי בכוח, הריסה והעברה בכפייה. שני הכפרים חרבת סארורה ואל-חרובה אינם קיימים יותר, לאחר שהבתים בהם נהרסו.
- כ־20% משטחי הגדה המערבית הוגדרו "שטחי אש", והגדרה זו פוגעת ביותר מ־5,000 פלסטינים החיים ב־38 קהילות. נכון לעכשיו חיים בשטח מסאפר יטא 215 משקי בית, ובהם כ־1,150 בני אדם ש־569 מהם הם ילדות וילדים.
- **בשנת 1999** הוציאה ממשלת ישראל צווי פינוי נגד כ־700 תושבים פלסטינים במסאפר יטא, בטענה שהם "חיים באופן בלתי חוקי בשטח אש". בעקבות זאת פינה הצבא הישראלי בכוח את מרבית התושבים והרס או תפס את בתיהם ורכושם. פינוי זה עמד בסתירה לצו צבאי ישראלי קיים, שקבע כי ההגבלות הנוגעות לשטח האש לא יוחלו על תושביו הקיימים.¹
- כמה חודשים לאחר מכן, במענה לעתירה שהוגשה בשם התושבים, הוציא בג"ץ צו ביניים שהתיר למרביתם לחזור למקום עד למתן פסיקה סופית בעניינם. אלא שבשל קיומם של צווי הריסה, התושבים ממשיכים לחיות בצל איום מתמיד של הרס רכושם והעברה בכפייה.
- במסגרת הדיון בעתירה שהוגשה לבג"ץ בשנת 2012 חזר הצבא הישראלי וטען כי זכותו לפנות שמונה מ־13 הקהילות מהמקום, ובה בעת הציע לתושביהן גישה לאדמות לצורך עיבוד חקלאי ומרעה בסופי שבוע ובחגי ישראל בלבד. צעדים משפטיים, סיוע הומניטרי ומהלכי קידום מדיניות קראו תיגר על החלטה זו וסיפקו לתושבים הפלסטינים של מסאפר יטא הגנה זמנית מפני פינוי כפוי.
- **בדיון שהתקיים באוגוסט 2020** טענו הרשויות הישראליות בפני בית המשפט כי הקהילות הפלסטיניות לא היו תושבות קבע באזור בעת שהוכרז "שטח האש", וכי מטעם זה אין לאנשיהן הזכות להמשיך להתגורר בבתיהם.
- **ביולי 2020** הוגש לבית המשפט תמלול של דיון משנת 1981, שבו הורה שר החקלאות דאז לכוחות ישראליים ליצור באזור שטחי אימונים כדי להביא לעקירתם של תושבים פלסטינים.²
- במקביל, מאז 1999 חוו קהילות במסאפר יטא כמה גלים של הריסות וצווי הריסה, לרבות נגד כפרים הממוקמים מחוץ לשטח האש.³

- **ב־4 במאי 2022** פסק בג"ץ כי אין מכשולים משפטיים בפני הגירוש המתוכנן של תושבים פלסטינים ממסאפר יטא לטובת אימונים צבאיים.⁴ בכך נחשפו התושבים הלכה למעשה לסכנה מיידית של פינוי בכוח, עקירה שרירותית והעברה בכפייה.
- **מאז פסיקת בג"ץ מ־4 במאי 2022** העצימו הרשויות הישראליות יותר ויותר את הסביבה הכופה המופעלת על הפלסטינים במסאפר יטא:
  - « **18 במאי:** כוחות ישראליים הוציאו צו תפיסה צבאי לבניית דרך סיור דו־מסלולית ב"שטח האש".
  - « **11 במאי ו־1 ביוני 2022:** בתיהם של עשרות פלסטינים בחירבת אל־פחית ובמרכז נהרסו. בהריסה ב־1 ביוני איבדו כמה מהם את בתיהם בפעם השלישית תוך פחות משנה.
  - « **7 ביוני:** רשויות ישראליות הוציאו צווי הריסה נגד כל שבעת הבתים ומרבית מבני המחיה בחירבת איתבאן.
  - « **10 ביוני:** כוחות ישראליים עברו מבית לבית במרבית הקהילות, צילמו את פני התושבים ומסמכים מזהים, ועוררו בקרבם פחד מפני הגברת הגבלות התנועה.
  - « **16 ביוני:** יום אחרי שהתפרסמה הודעה על כך שבאזור ייערך תרגיל אימונים צבאי, ניתנו צווי הריסה נוספים נגד עשרים מבנים בחילת עתאבה.
  - « **20 ביוני:** במסר לעורכי הדין של אנשי מסאפר יטא הצביעו כוחות ישראליים על כך שהאימונים הצבאיים במקום יימשכו ארבעה שבועות.
  - « **21 ביוני:** החל תרגיל אימונים צבאי שבמסגרתו הציב הצבא מטרות קרוב לאזורי מגורים מיושבים בתחום מסאפר יטא. מאז תחילת האימון הצבאי הוגברו הגבלות התנועה שכוחות ישראליים הטילו על הקהילה, לרבות בימים שבהם לא נערכים במקום אימונים.

- **תושבי מסאפר יטא נמנים עם החלשים והפגיעים ביותר בשטח הפלסטיני הכבוש**, ובשל משטר תכנון מגביל ומפלה הם תלויים בסיוע הומניטרי. הרשויות הישראליות הוציאו צווי הריסה או "הפסקת עבודות" נגד מרבית הבתים, המחסים לבעלי החיים, בורות המים והתשתית הקהילתית, בנימוק שנבנו בלא היתרי בנייה, אף כי כמעט בלתי אפשרי להשיג אישורים כאלה. הדבר מונע פיתוח של דיור, תשתית ומקורות מחייה נאותים.
- **קהילות בכל האזור חיות בפחד מתמיד.** בנוסף על האיום שבתיהן ייהרסו, מתמודדות הקהילות גם עם אלימות מצד מתנחלים המתגוררים במאחז סמוך, שחסמו דרכים באזור, תקפו רועים והציתו ערמות חציר ושטחי מרעה, ובכך פגעו בביטחון הגופני של תושבי הקהילות ובבריאותם הנפשית והפסיכו־חברתית, גרמו לירידה ברמת חייהם והגבירו את תלותם בסיוע הומניטרי. רעיית צאן היא מקור ההכנסה העיקרי של הקהילות, אבל פעילות צבאית ופעילות של מתנחלים צמצמו את גישת הרועים לאדמות מרעה, ובכך הגבירו את התלות במספוא. אולם, במהלך המלחמה באוקראינה זינק מחיר המספוא.
- **המשפט ההומניטרי הבינלאומי אוסר לחלוטין על העברת אזרחים מהשטח הפלסטיני הכבוש או בתוכו.** על הרשויות הישראליות לשים קץ לכל האמצעים הכופים, לרבות התוכניות לפנות תושבים, להרוס מבנים ולערוך אימונים צבאיים באזורי מגורים.

#	קהילה	אוכלוסייה			מגורים	מחיה	מים, תברואה והיגיינה		מערכות סולריות		תשתית					
		נשים	גברים	משקי בית			בנים	בנות	מבני מגורים	מבני מחיה/ בעלי חיים	שמוש בתי	בורות מים	מערכות ביתיות	מערכות קהילתיות	בתי ספר	מרפאות
1	חלאווה	23	25	21	30	32	31	7	13	12						
2	עספא אל-פוקא	19	20	17	19	16	21	6	8		1		1			
3	עספא אל-תחתא	7	6	6	6	7	6	4	6	1	1					
4	גניבא	52	52	35	52	41	38	15	16	24				1	1	1
5	חלת עתיאבה	26	20	15	18	21	2	10	14	2	1					
6	חירבת אל-פחית	23	13	12	28	21	20	10	8		1					
7	חירבת אל-מניאז	52	47	41	42	69	45	10	13	25				1	1	1
8	חירבת האתבאן	9	7	7	11	7	9	4	6		1					
9	חירבת ביר אל-עיד	6	4	4	4	4	2	1	5		1					
10	מריר אל-עביד	3	7	4	3	3	6	3	3		1					
11	מרז	19	20	12	12	20	38	8	16	10						
12	טובא	25	26	18	25	21	13	5	17		1					
13	אום פגרה (מופקרה)	29	35	22	20	26	12	16	17	13						1
	סה"כ	293	282	214	270	288	243	99	142	87	8	4	4	4	3	3

מקור: המשרד לתיאום עניינים הומניטריים בשטח הפלסטיני הכבוש

המשפט הבינלאומי והמקרה של מסאפר יטא

- פינוי בכוח הנובע מהרס מבנה הוא הפרה גסה של זכויות האדם, לרבות הזכות לדיור נאות, מים, תברואה, בריאות, חינוך ופרטיות.⁵
- פינוי תושבים בכוח המוביל לעקירה, אם יבוצע, עלול להוות העברה בכפייה, שהיא הפרה חמורה של אמנת ג'נבה הרביעית ולפיכך פשע מלחמה.⁶ יתר על כן, כל פינוי שיבוצע בהקשר זה מעורר חששות בדבר עקירה שרירותית, האסורה מתוקף העקרונות המנחים בעניין עקירה פנימית.⁷
- בביטוי "העברה בכפייה", המילה "בכפייה" היא מונח אשר "אינו מוגבל לכוח פיזי, אלא יכול לכלול גם איום בכוח או בכפייה, כגון זה הנגרם על ידי פחד מפני אלימות, כורח, מעצר, דיכוי פסיכולוגי או שימוש לרעה בכוח, נגד אדם או בני אדם או הזולת, באמצעות ניצול של סביבה כופה." נוסח זה שולב גם בהגדרות בין הדין הפלילי הבינלאומי ליסודות פשעים הנוגעים להגדרת "עקירה" ו"העברה בכפייה".
- סעיף 49 לאמנת ג'נבה הרביעית מתיר פינוי זמני של בני אדם מוגנים למען ביטחונם הם או משיקולי הכרח צבאיים. אולם, התכלית העיקרית ששטחי אש ישראלים משרתים היא אימונים צבאיים, ובהיעדר מעשי איבה פעילים בגדה המערבית הכבושה אין בכך כדי לענות על תנאי הסף של שיקולי הכרח צבאיים או צורך מוחלט לשם מבצעים צבאיים, שעשויים להצדיק פינוי כלשהו של האוכלוסייה או תפיסה או הרס של רכוש פרטי.⁸ בכל מקרה, גם פינוי מותר חייב להיות זמני בלבד: על פי סעיף 49, האנשים שפוננו "יוחזרו לבתיהם מיד לתום פעולות האיבה באותו שטח".
- בדומה לכך, גם המשפט הבינלאומי המנהגי אוסר על העברה בכפייה. כלל 129 של המחקר על המשפט ההומניטרי הבינלאומי המנהגי שפרסם הוועד הבינלאומי של הצלב האדום קובע: "הצדדים בסכסוך חמוש בינלאומי אינם רשאים להגלות או להעביר בכפייה את האוכלוסייה האזרחית של שטח כבוש, כולה או חלקה, אלא אם ביטחונם של האזרחים המעורבים או שיקולי הכרח צבאיים מחייבים זאת".
- המשך הפינוי של פלסטינים והרחבת התנחלויות לאורך 55 שנות הכיבוש משנים את המציאות בשטח, וזאת בניגוד למשפט ההומניטרי הבינלאומי וההחלטות המחייבות חוקית של מועצת הביטחון של האו"ם. דומה כי פסיקת בג"ץ מ-4 במאי בעניין מסאפר יטא היא חלק ממדיניות ישראלית רחבה יותר בשטח הכבוש, שבמסגרתה משתמשות הרשויות בשטחים צבאיים סגורים. מדיניות זו מובילה לתפיסה או להריסה של אדמות ובתים פלסטיניים, במקרים מסוימים כדי לאפשר הקמה והרחבה של התנחלויות. חששות אלה מחריפים עוד יותר נוכח מקרים מתועדים של העברת אדמות משטחי אש להתנחלויות.⁹
- תקנות, מדיניות ונהגים ישראלים הפוגעים בפלסטינים בשטחים שישאל הכריזה "שטחי אש" או בקרבתם מחריפים את הסביבה הכופה¹⁰ המפעילה על קהילות אלה לחץ קיצוני לעזוב, ובכך יוצרת סכנה מיידית של העברה בכפייה.
- שטחים צבאיים סגורים מצמצמים עוד יותר את אדמות המרעה בבעלות פרטית פלסטינית ומטילים הגבלות חמורות על תנועה ומחיה של פלסטינים, מצב המעורר חששות בדבר הפרה של זכויות האדם.¹¹

- 1 A/HRC/24/30, פסקה 28.
- 2 [מסמך שאיתר מכון עקבות מגלה: שטח אש הוקם בדרום הר חברון ביוזמת שרון בכדי לנשל פלסטינים וכן הארץ, 9 באוגוסט 2020.](#)
- 3 Report of the Secretary-General on Israeli settlements in the Occupied Palestinian Territory, including East Jerusalem, and the occupied Syrian Golan ([A/76/336](#)), 23 September 2021, para 50-5
- 4 <https://www.ochaopt.org/he/content/statement-United-nations-resident-and-humanitarian-coordinator-occupied-palestinian-territory-lynn-hastings>
- 5 לשון דוח מזכ"ל האו"ם על התנחלויות, A/72/564, פסקה 49. ראו האמנה בדבר זכויות כלכליות, חברתיות ותרבותיות, סעיפים 11, 12 ו-13 והערה כללית מס' 7: הזכות לדיור נאות (סעיף 11(1) לאמנה): פינויים בכוח.
- 6 לשון הדוח האחרון של מזכ"ל האו"ם, A/76/336, פסקאות 39 ו-57. ראו אמנת גינבה הרביעית, סעיפים 49 (1) ו-147; וחוקת רומא של בית הדין הפלילי הבינלאומי, סעיף 8 (2) (viii) (b).
- 7 עיקרון מנחה 6b. כן קובעים העקרונות המנחים כי "מדינות מחויבות במיוחד להגן מפני עקירה של עמים ילידים, מיעוטים, איכרים, רועים וקבוצות אחרות המאופיינות בתלות ובקשר מיוחד לאדמותיהן" (עיקרון מנחה 9).
- 8 לשון הדוח האחרון של מזכ"ל האו"ם, A/76/336, פסקה 55.
- 9 [73/410/A](#), פסקה 28.
- 10 [24/30/HRC/A](#), פסקות 28 ו-29.
- 11 האמנה הבינלאומית בדבר זכויות אזרחיות ומדיניות, סעיף 21; האמנה הבינלאומית בדבר זכויות כלכליות, חברתיות ותרבותיות, סעיף 11.